

VI АДВОКАТУРА

Горбань Наталія Сергіївна,
кандидат юридичних наук,
асистент кафедри нотаріального та
виконавчого процесу і адвокатури
Київського національного університету
імені Тараса Шевченка

УДК 347.9

ЗУПИНЕННЯ ПРАВА НА ЗАНЯТТЯ АДВОКАТСЬКОЮ ДІЯЛЬНІСТЮ

У статті досліджується недоліки діючого законодавства України щодо регулювання зупиненням права на заняття адвокатською діяльністю. Через аналіз вітчизняного законодавства, нормативних актів, які безпосередньо стосуються адвоката та його діяльності, а також через розгляд судової практики, автор приходить до ряду висновків, які знайшли своє відображення у тексті статті. Також у статті розглядається проблематика використання понять: право на заняття адвокатською діяльністю та здійснення адвокатської діяльності.

Ключові слова: адвокат, адвокатська діяльність, зупинення права на заняття адвокатською діяльністю, свідцтво про право на заняття адвокатською діяльністю.

Становлення України, як європейської держави, потребує переорієнтації на нові стандарти підходів до визнання, гарантування, охорони та захисту прав, свобод і інтересів людини і громадянина. У зв'язку з цим, докорінних змін потребують всі складові її правової системи, особливо ця вимога є актуальною щодо правового інституту, який покликаний надавати професійну правничу допомогу в Україні, а саме адвокатури.

Не тільки на сторінках багаточисельних журналів, газет, також і в мережі інтернет-ресурсів постійно відбуваються обговорення та зав'язуються дискусії щодо проблемних питань у реформуванні адвокатури. Необхідно зазначити, що пропозиції щодо внесення змін до існуючого законодавства в зазначеній сфері є предметом обговорення на круглих столах, конференціях і навіть з'їздах адвокатів України. До реформування української адвокатури долучилися фахівці європейської адвокатської спільноти. Командою Проекту ЄС «Підтримка реформ у сфері юстиції в Україні» підготовлено коментар до проекту Закону України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність», розробленого Радою з питань судової реформи [1]. Проте, поза уваги як науковців, так і практиків залишається питання неоднозначності багатьох основних термінів, якими оперують як законодавці, так і практики, в процесі реалізації ними відповідних повноважень. Мова йде про науковців у галузі адвокатури, самих адвокатів та представників відповідних органів адвокатського самоврядування.

Законодавче закріплення визначення основних термінів має важливе значення, цим обмежуються неоднозначність трактування окремих положень закону, а також помилкове їх застосування чи зловживання. Саме тому в статті 1 Закону України «Про адвокатуру та

адвокатську діяльність» [2] (далі за текстом Закон) закріплено визначення основних термінів, які мають при тлумаченні даного Закону вживатися у встановленому у ньому значенні. Як зазначає Д. П. Фіолевський «така спеціальна норма виявилася необхідною, перш за все, тому, що в його тексті прозвучали нові службові визначення і терміни, а низка – знайомих, раніше вживаних, зазнала суттєвих змін» [3, с. 12].

Проте, із аналізу діючого Закону та запропонованих до розгляду Верховною Радою законопроектів вбачається, що нажалі мають місце випадки неоднозначного і необґрунтованого застосування цілого ряду термінів, що тягне за собою створення правових невідповідностей.

В рамках даної публікації автор ставить за мету дослідити доцільність та законність існуючої редакції статті 31 чинного Закону, а саме «Зупинення права на заняття адвокатською діяльністю».

Стаття 31 чинного Закону містить положення про зупинення права на заняття адвокатською діяльністю. Слід зауважити, що така редакція у Законі є новелою, так як у попередньому Законі України «Про адвокатуру» [4] (стаття 16) мова йшла про зупинення дії свідцтва про право на заняття адвокатською діяльністю.

Із аналізу існуючої редакції статті 31 Закону можна зробити висновок, що суб'єктами, які мають право ініціювати зупинення права на заняття адвокатською діяльністю є:

- сам адвокат, який має звернутися із відповідною заявою до ради адвокатів регіону за адресою його робочого місця (п.1 ч.1 ст. 31 Закону);
- судові органи, якщо вступив в силу обвинувальний вирок суду стосовно адвоката

за вчинення злочину, крім випадку, передбаченого пунктом 6 частини першої статті 32 цього Закону та рішення суду, що вступило в законну силу, про визнання адвоката недієздатним або обмежено дієздатним (п.2, 4 ч.1 ст. 31 Закону), та

- кваліфікаційно-дисциплінарна комісія адвокатури регіону при прийнятті рішення про зупинення права на заняття адвокатською діяльністю. (п.3, ч.1 ст. 31 Закону).

Отже, із наведеного аналізу слідує, що зупинення права на заняття адвокатською діяльністю не можна розглядати виключно як дисциплінарне стягнення, яке накладається на адвоката в разі вчинення ним дисциплінарного проступку (п.2 ч.1 ст. 35 Закону), так як, сам адвокат за власним бажанням може ініціювати цей процес, наприклад при виникненні обставин несумісності у визначених Законом випадках (стаття 7 Закону).

Не дивлячись на те, що стаття називається «Зупинення права на заняття адвокатською діяльністю» адвокат, керуючись положеннями закону, особисто звертається із заявою про зупинення не права на заняття адвокатською діяльністю, а про зупинення адвокатської діяльності.

Проте, чи може адвокат ініціювати зупинення саме права на заняття адвокатською діяльністю?

Якщо ми звернемося до словника української мови, то «заняття» – це те, чим хто-небудь займається (справа, праця і т. ін.) [5].

О. Ф. Скакун зазначає, що термін «права» передбачає конкретні напрями діяльності людини, тобто вказує міру її можливої поведінки, закріплену в нормативно-правових актах (право на працю, право на освіту та ін..) [6, с.68].

У сучасних Конституціях та інших нормативно-правових актах право вибору роду занять, право використовувати свою робочу силу самостійно чи за трудовим договором, право на працю (стаття 43 Конституції України) частіше називають економічними правами і виділяють у відносно самостійну групу, однопорядкову з правами громадянськими (особистими), а тому для них властивим є принцип, визначений у статті 21 Конституції – за яким права і свободи людини є невідчужуваними та непорушними.

Отже, враховуючи вищезазначене, право на заняття адвокатською діяльністю ми можемо тлумачити, як напрям діяльності фізичної особи, який вказує на міру її можливої поведінки в процесі праці, як трудового процесу фахівця, пов'язаного із здійсненням адвокатської діяльності.

Право на заняття адвокатською діяльністю є набутим правом фізичної особи, якщо вона відповідає всім вимогам, що висуваються до адвоката (стаття 6 Закону), дотрималася передбаченого у Законі порядку (успішно склала кваліфікаційний іспит, пройшла стажування, склала присягу) та отримала Свідоцтво про право на заняття адвокатською діяльністю (стаття 12 Закону). Крім того, ч.2 ст. 6 Закону

встановлює коло обставин, які унеможливають набуття особою права на заняття адвокатською діяльністю.

Саме із видачею Свідоцтва у відповідній фізичної особи виникає право на заняття адвокатською діяльністю і така особа отримує правовий статус адвоката, який за п.1 ч.1 ст. 1 Закону визначається як фізична особа, яка здійснює адвокатську діяльність на підставах та в порядку, що передбачені цим Законом.

На думку суддів, яка знайшла своє відображення у прийнятих ними рішеннях: наявність у позивача свідоцтва про право на зайняття адвокатською діяльністю свідчить про наявність у позивача певної кваліфікації та можливість розпочати адвокатську діяльність в одній із передбачених Законом форм [7].

Свідоцтво про право на заняття адвокатською діяльністю дає можливість фізичній особі розпочати адвокатську діяльність або її не розпочинати.

Подавши заяву, на підставі статті 31 Закону, адвокат приймає рішення зупинити вже розпочату адвокатську діяльність, а не право на заняття адвокатською діяльністю. Право на заняття адвокатською діяльністю є абсолютним правом і не може бути обмеженим. Фізична особа або наділяється цим правом, або позбавляється цього права за наявності передбачених у законі підстав.

Отже, існуюча редакція п.1 ч.1 статті 31 Закону є не коректною та потребує внесення змін.

Як зазначає Д. П. Фіолевський: «Зміст та цілі ст. 31 Закону носять, так би мовити, карально-виховний характер. Зупинення права на заняття адвокатською діяльністю – це дисциплінарне покарання і одночасно попереджувальний захід про можливість припинення таких прав у разі повторення порушень аналогічного чи іншого характеру» [3, с.179]. Як зазначалося вище таке трактування положень статті 31, при існуючій її редакції є помилковим, так як сам адвокат за власним бажанням може ініціювати цей процес.

Так у статті 35 Закону зазначено, що зупинення права на заняття адвокатською діяльністю на строк від одного місяця до одного року є дисциплінарним стягненням, яке може бути застосованим до адвоката у разі визнання його винним у вчиненні дисциплінарного проступку.

Рішення дисциплінарної палати кваліфікаційно-дисциплінарної комісії адвокатури про зупинення права на заняття адвокатською діяльністю на строк від одного місяця до одного року приймається більшістю голосів від її загального складу, за результатами розгляду дисциплінарної справи щодо адвоката який вчинив дисциплінарний проступок.

Інформація про зупинення права на заняття адвокатською діяльністю вноситься до Єдиного реєстру адвокатів України (стаття 17 Закону).

У фізичної особи право займатися адвокатською діяльністю напряму пов'язане не тільки із наявністю у неї Свідоцтва про право на заняття адвокатською діяльністю, а й за умови

його дії, бо якщо дія Свідоцтва зупинена, той відсутнє право займатися адвокатською діяльністю. Тому вважається за доцільне внести зміни до Закону, а саме доповнити статтю 31 положенням: «Право на заняття адвокатською діяльністю зупиняється шляхом зупинення дії свідоцтва про право на заняття адвокатською діяльністю».

До тих пір, поки щодо свідоцтва, на підставі якого фізична особа отримує можливість скористатися набутим нею правом здійснювати адвокатську діяльність, немає відповідного рішення про зупинення його дії чи анулювання, особа має право на заняття адвокатською діяльністю. Право на заняття адвокатською діяльністю, особа реалізується на власний розсуд фізичною особою, а саме шляхом здійснення ним адвокатської діяльності чи через утримання від здійснення адвокатської діяльності.

Підставами для здійснення адвокатської діяльності, тобто документами, що посвідчують повноваження адвоката на надання правової допомоги, можуть бути:

- 1) договір про надання правової допомоги;
- 2) довіреність;
- 3) ордер;
- 4) доручення органу (установи), уповноваженого законом на надання безоплатної правової допомоги.

Отже, адвокатська діяльність яка полягає у незалежній професійній діяльності адвоката щодо здійснення захисту, представництва та надання інших видів правової допомоги клієнту також передбачає виникнення правових відносин із клієнтом, які будуються на підставі вищезазначених документів. Приймаючи рішення про зупинення права на заняття адвокатською діяльністю, дисциплінарною палатою кваліфікаційно-дисциплінарної комісії адвокатури не береться до уваги наявність у адвоката зобов'язань перед клієнтами по здійсненню функцій захисту та представництва інтересів клієнта у судах та інших органах чи установах.

Як слушно відмітив Д. В. Кухнюк: «застосування такого дисциплінарного стягнення, як зупинення права на заняття адвокатською діяльністю на строк від одного місяця до одного року (п.2 ч.1 ст.35 Закону) суттєво впливає на порушення прав клієнтів адвоката» [8].

За таких обставин, з метою не допустити порушення прав клієнта, вбачається доцільним застосувати інститут заміщення адво-

ката замість того, щодо якого було прийняте рішення про зупинення його діяльності на визначений у відповідному рішенні термін.

Згідно з ч. 5 статті 31 Закону протягом строку зупинення права на заняття адвокатською діяльністю адвокат не має права її здійснювати.

Навіть у даній редакції положення Закону, має місце неоднозначність у застосуванні понять: права на заняття адвокатською діяльністю та права на здійснення адвокатської діяльності.

За Законом, за наявності підстав має зупинятися адвокатська діяльність, а не право на заняття адвокатською діяльністю, бо воно є абсолютним.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.justicereformukraine.eu/wp-content/uploads/2014/09/Law-Bar-Comments-EUProjectTeam_22April-2016_%D1%83%D0%BA%D1%80_.pdf.
2. Закон України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» від 05.07.2012 р. № 5076–VI [за станом на 06.02.2015 р.] // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/5076-17>.
3. Фіолевський Д. П. Закон України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність». – Коментар. – К.: Алерта, 2013. – 368 с.
4. Закон України «Про адвокатуру» від 19.12.1992 р. № 2887-XII [за станом на 19.11.2012 р.] [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2887-12>. – 18.07.13.
5. Словник української мови: в 11 томах. – Том 3, 1972. – Стр. 235. // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://sum.in.ua/s/zanjattja>.
6. Скакун О. Ф. Теорія права і держави: Підручник / О. Ф. Скакун. – 2-ге видання. – К.: Алерта; КНТ; ЦУЛ, 2010. – 520 с.
7. Постанова Окружного адміністративного суду міста Києва від 10 січня 2013 року справа № 2а-15922/12/2670 // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/28645535>; Ухвала вищого адміністративного суду України від 12 грудня 2013 року № К/800/51679/13 // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/36090686>.
8. Кухнюк Д. В. Дисциплінарна відповідальність адвоката в Україні: проблеми правового регулювання / Д. В. Кухнюк // Науково-практичний журнал «Цивілістична процесуальна думка». – 2016. – №2. – С.75-79.

Горбань Наталия Сергеевна

ПРИОСТАНОВЛЕНИЕ ПРАВА НА ЗАНЯТИЕ АДВОКАТСКОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТЬЮ

В статье исследуются недостатки действующего законодательства Украины относительно регулирования приостановления права на занятие адвокатской деятельностью. Через анализ отечественного законодательства, нормативных актов, которые непосредственно касаются адвоката и его деятельности, а также через рассмотрение судебной практики, автор приходит к ряду выводов, которые нашли свое отражение в тексте статьи. Также в статье рассматривается проблематика использования понятий: право на занятие адвокатской деятельностью и осуществление адвокатской деятельности.

Ключевые слова: адвокат, адвокатская деятельность, приостановление права на занятие адвокатской деятельностью, свидетельство о праве на занятие адвокатской деятельностью.

Gorban Nataliia
SUSPENSION OF THE RIGHT TO PRACTICE LAW

The article explores the shortcomings of current legislation of Ukraine concerning the regulation of the suspension of the right to practice law. Through the analysis of the existing domestic legislation, regulations, which relate directly to the lawyer and its activities, as well as through the consideration of judicial practice, the author comes to a number of conclusions, which were reflected in the text. The article also examines the problems of the use of concepts: the right to practice law and practice advocacy.

Keywords: *advocate, lawyer activity, suspension of the right to practice law, the certificate of the right to practice law.*

Слива Людмила Володимирівна,

аспірант кафедри нотаріального

та виконавчого процесу і адвокатури

Київський національний університет імені Тараса Шевченка

УДК 347.965.4

КОНСУЛЬТАТИВНА ДІЯЛЬНІСТЬ АДВОКАТА ЯК ОСОБЛИВИЙ ВИД АДВОКАТСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

У статті автором аналізується поняття консультативної діяльності, його відмінність від таких суміжних понять як «консультація» та «консультування». Виокремлюються мета та завдання консультативної діяльності адвоката. Автором сформульовано новий підхід до розуміння стадійності процесу консультування адвокатом.

Ключові слова: *адвокатська діяльність, консультативна діяльність, консультування, консультація, правова допомога.*

Консультативна діяльність є важливим елементом професійної роботи будь-якого правника. Відповідно до п.1 ч.1 ст. 19 Закону України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» одним з видів адвокатської діяльності є надання правової інформації, консультацій і роз'яснень з правових питань. Вважаю, що законодавець не дарма поставив у переліку видів діяльності адвоката консультативну роботу саме на перше місце, адже для адвоката – це важлива складова його професійної діяльності. Адвокату, незалежно від спеціалізації, доводиться займатись консультуванням. Це одна з найпоширеніших форм надання правової допомоги.[4, с.145] В той самий час, це також і найважчий та найбільш психологізваний вид адвокатської діяльності.

Поняття та проблемам консультативної діяльності присвячені окремі роботи Л.А. Воскобітової, С.Д. Гусарева, Я. Зейкана, О.Д. Святоцького, Д. П. Фіолєвського, С.Я. Фурси та інших вітчизняних та зарубіжних вчених. Проте наразі існує потреба в комплексному аналізі консультативної діяльності адвоката, її меті та завдань як однієї з основних видів роботи захисника.

Актуальність роботи полягає у формуванні новітнього підходу до розуміння консультування та консультативної роботи з урахуванням знань, отриманих в рамках юридичних та психологічних наук. Метою статті є аналіз сутності поняття «консультативна діяльність», її меті та завдання.

В науковій юридичній та професійній психологічній літературі зустрічаються поняття «консультації», «консультування» та «консультативної діяльності». Консультація – це форма послуги, людині або фірмі (організації),

що надається з метою пояснення ситуацій і рішення, пов'язаних з ними проблем.

Щодо визначень поняття консультативної діяльності, автори також не мають спільної єдності. Так, Гусарев С.Д. визначає консультативну діяльність як це професійну діяльність юристів-фахівців з різних галузей права, основною функцією яких є правове забезпечення різноманітних форм та методів діяльності тієї організаційної структури, яка користується правовими послугами юрисконсульта. [2, с.476]

Визначення консультативної діяльності наведено також і в монографії Г. Й. Заславського, І. Є. Лобана та В. Л. Попова. Відповідно до їх визначенні консультативна діяльність передбачає усні пояснення або складання спеціалістами за запитами правоохоронних органів, юридичних або фізичних осіб різноманітних письмових матеріалів (довідок, консультативних заключень, оглядів тощо). [8, с.387]. У роботах О. М. Бандурки та О. Ф. Скакун юридичне консультування розглядається серед видів адвокатської практики, що поєднує комплекс дій, спрямованих на вирішення окремого завдання в рамках юридичного процесу. [1, с.230] Під час консультування здійснюється роз'яснення з юридичних питань, надання усних довідок щодо законодавства Л. М. Карамушка, підкреслюючи взаємозв'язок юридичного консультування із професійною діяльністю юристів, вбачає у ньому метод удосконалення юридичної практики. [6, с.78] Фурса С.Я. зазначає, що не можна консультативну допомогу розглядати без юридичного змісту наслідків допомоги. Тобто, розглядаючи відповідність права особи, яка звернулася за порадою, крізь призму чинного законодавства, адвокат повинен не лише роз'яснити її норми матеріаль-